รายงานพิเศษ : ปัญหาหมอกควันเชียงใหม่

ภาพ หมอกควันที่ปกคลุมทั่วเมืองเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2550
ที่มา : หนังสือพิมพ์คมชัดลึก

"หมอกจาง ๆ และควัน คล้ายกันจนบางทีไม่อาจรู้ อยากจะถามดูว่าเธอเป็นดังหมอกหรือควัน" เสียงเพลงของพี่เบิร์ด ธงชัย แมคอินไทย ดังแว่วมา ทำให้ย้อนนึกถึงเหตุการณ์ เมื่อครั้งที่เชียงใหม่ประสบกับภาวะหมอกควันเมื่อต้นปีที่แล้ว โดยจังหวัดเชียงใหม่ประสบปัญหาวิกฤตหมอกควันหรือควันพิษทางอากาศหนักสุดเมื่อเดือนมีนาคม 2550 โดยเกือบตลอดทั้งเดือนดังกล่าว ตรวจวัดค่าฝุ่นละอองขนาดเล็ก หรือ pm10 ปนเปื้อนในอากาศเกินค่ามาตรฐานเกือบทุกวัน และมีหลายวันที่ตรวจพบว่ามีค่าฝุ่นละอองขนาดเล็กเกินกว่าค่ามาตรฐาน 120 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร 2-3 เท่าตัว สภาพท้องฟ้าปิดสลัวตลอดทั้งวันดังเช่นเป็นเมืองในหมอก แต่หาใช่หมอกตามฤดูกาลไม่ เกิดผลกระทบในวงกว้างทั้งต่อการเดินทางไม่ว่าจะเป็นทางบกหรือทางอากาศ หลายเที่ยวบินต้องยกเลิกเที่ยวบินกะทันหันเนื่องจากทรรศนะวิสัยไม่เอื้ออำนวย การเดินทางสัญจรทางถนนก็ต้องเปิดไฟหน้ารถทุกคัน เพื่อป้องกันอุบัติเหตุและเพื่อให้เห็นเส้นทาง หลายคนที่มีปัญหาสุขภาพเกี่ยวกับโรคระบบทางเดินหายใจ ต้องประสบกับภาวะฉุกเฉิน มีอาการแสบจมูกแสบตา ภาวะของโรคมีความรุนแรงขึ้นจนต้องวิ่งโร่พบแพทย์กันอย่างไม่ขาดสาย

จากข้อมูลของกระทรวงสาธารณสุข เฉพาะวันที่ 15 - 23 มีนาคม 2550 พบว่าจำนวนผู้ป่วยด้วยโรคที่เกี่ยวข้องกับหมอกควัน เช่น โรคทางเดินหายใจ โรคทางตา โรคหัวใจและหลอดเลือด และโรคผิวหนังใน 8 จังหวัดภาคเหนือ ได้แก่ เชียงราย เชียงใหม่ แพร่ น่าน ลำพูน ลำปาง ตาก และแม่ฮ่องสอน รวมกันถึง 61,000 ราย ทำให้รัฐต้องสูญเสียค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาถึงประมาณ 25 ล้านบาท ยังไม่หมดเท่านี้ผลกระทบของเจ้าหมอกควัน ยังซึ่งไปกระทบการท่องเที่ยวอย่างแรง เนื่องจาก เชียงใหม่ถูกประกาศเป็นพื้นที่ภัยพิบัติหมอกควัน หลายกรุ๊ปทัวร์ยกเลิกจนผู้ประกอบการบ่นอุบไปตามๆกัน จะว่าไปแล้วปัญหาหมอกควันที่เกิดขึ้นก็ไม่ใช่ฝีมือใครที่ไหนนอกจากฝีมือมนุษย์เรานี่เอง จากการจุดไฟเผาป่าเพื่อหาของป่าและล่าสัตว์ทั้งในเขตประเทศบ้านเราและประเทศเพื่อนบ้าน การเผาเศษขยะไปไม่กี่งไม้ตามบ้านเรือนชุมชน การเผาวัสดุการเกษตรตามพืชสวนไร่นา หรือแม้กระทั่งควันพิษจากท่อไอเสียยานยนต์ ก็ล้วนแล้วแต่ก่อให้เกิดภาวะหมอกควันทั้งสิ้น

นับว่าสถานการณ์หมอกควันในครั้งนั้น รุนแรงมากเท่าที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน.....ย่างเข้าสู่เดือนกุมภาพันธ์ ความแห้งแล้งเริ่มมาเยือน หลายฝ่ายวิตกกังวลต่อปัญหาหมอกควันอีกครั้ง โชคดีที่ปีนี้ฟ้าฝนเป็นใจตกลงมาคลายความแห้งแล้งไปได้บ้าง แต่อย่างไรก็ตามหลายฝ่ายก็ยังไม่วางใจ เพราะแนวโน้มเริ่มส่อเค้าซ้ำรอยเดิม เมื่อเข้าสู่ช่วงเดือนมีนาคมนี้เป็นต้นมา นายสุรพล ลีลาวโรภาส ผู้อำนวยการส่วนควบคุมและปฏิบัติการไฟป่า สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ ที่ 16 รายงานสถานการณ์ไฟป่าในพื้นที่เชียงใหม่ ลำพูนว่า ตั้งแต่ต้นปี 2551 เป็นต้นมา ได้เกิดไฟป่าขึ้นแล้วกว่า 600 ครั้ง เป็นพื้นที่ของ จ.เชียงใหม่ มากถึง 400 กว่าครั้ง มีพื้นที่เสียหายทั้งหมดกว่า 2 พันไร่ ซึ่งสาเหตุยังคงเป็นการจุดไฟเผาป่าเพื่อหาของป่าและล่าสัตว์ ของประชาชน และยังไม่สามารถจับตัวผู้กระทำผิดได้ ส่วนด้านการเผาเศษขยะไปไม่กี่งไม้ตามบ้านเรือน และพื้นที่ทางการเกษตรก็ยังคงพบเห็นกันอยู่ แม้ทางจังหวัดได้มีการเปิดศูนย์รับแจ้งเหตุหมอกควันมาตั้งแต่ต้นปีแล้วก็ตาม แต่ดูเหมือนว่าที่เผาก็เผากันไป ที่รณรงค์ก็รณรงค์กันไปเหมือนเป็นเส้นขนาน

เฉพาะในพื้นที่เขตเมืองเอง ทางเทศบาลนครเชียงใหม่ โดยทั้ง 4 แขวง ก็ได้มีการเฝ้าระวังป้องกันปัญหานี้ด้วยการจัดชุดเคลื่อนที่เร็วในการจัดเก็บไปไม่กี่งไม้ ที่แขวงกาวิละ นายชลอ บุญทอง หัวหน้าแขวงกาวิละ บอกว่าปีนี้การเผาขยะในพื้นที่ไม่ค่อยมีปัญหา และไม่ได้รับการร้องเรียนว่ามีการเผาที่ไหน เนื่องจากทางแขวงมีหน่วยจัดเก็บขยะไปไม่กี่งไม้ที่ประชาชนสามารถแจ้งประสานได้ตลอดที่หมายเลข 053-270967 ส่วนสถานที่ทิ้งกิ่งไม้ก็ได้รับความอนุเคราะห์อย่างดียิ่งจากทางทหาร คือพื้นที่ว่างบางส่วนของค่ายกาวิละ ส่วนที่แขวงเม็งราย ว่าที่ร้อยตรีเจษฎา พงศธรบริรักษ์ หัวหน้าแขวงเม็งราย กล่าวว่า ยังไม่มีรายงานแจ้งการเผาในพื้นที่แต่อย่างใด แต่อาจจะมีบ้างในส่วนของผู้เฒ่าผู้แก่ที่ยังคงจัดเก็บตามวิถีดั้งเดิม แต่ภาพรวมแล้วส่วนใหญ่ชาวบ้านมีความเข้าใจดี เพราะรับทราบผลเสียจากสื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ นอกจากนี้ ทางแขวงยังมีสายตรวจตามตรอกซอกซอย ว่ามีเศษขยะไปไม่กี่งไม้ให้จัดเก็บหรือไม่ และประชาชนเองก็แจ้งประสานให้เข้าไปจัดเก็บด้วย โดยจะใช้เวลาในการจัดเก็บไม่เกิน 1 วัน ด้านแขวงศรีวิชัย นายรังสิมันต์ บุญปรรณานนท์ หัวหน้าแขวงศรีวิชัย กล่าวว่า สำหรับที่แขวงศรีวิชัยในปีนี้ก็ไม่พบปัญหาเรื่องการเผาเช่นกัน เพราะมีการดูแลเรื่องการจัดเก็บขยะกันตลอด โดยทางแขวงเปิดรับสำหรับการแจ้งจัดเก็บขยะจนถึงเวลาประมาณ 3-4 ทุ่ม ของทุกวัน ที่หมายเลข 053-218180 นอกจากนี้ที่แขวงนครพิงค์ นายวิทยา ไชยสาร หัวหน้าแขวงนครพิงค์ กล่าวถึงปัญหาการเผาขยะในพื้นที่ว่า ปีนี้ไม่มีปัญหา เพราะประชาชนมีความเข้าใจ และติดตามรับทราบข่าวสารจากสื่อโดยตลอด ส่วนการดำเนินงานเรื่องการจัดเก็บขยะ ทางแขวง ก็มีชุดเคลื่อนที่เร็วที่จะรับแจ้งจากประชาชนจนถึงเวลาประมาณ 3-4 ทุ่มเช่นเดียวกับแขวงศรีวิชัย ขณะที่นางรงรอง ดุริยพันธ์ หัวหน้ากลุ่มงานจัดการคุณภาพอากาศและเสียง เทศบาลนครเชียงใหม่ กล่าวถึงสถานการณ์คุณภาพอากาศโดยรวมในพื้นที่เขตเทศบาล ว่า ข้อมูล ณ วันที่ 6 มีนาคม 2551 คุณภาพอากาศ ที่จุดตรวจวัด ทั้งสองแห่งในเขตเมือง คือที่ศาลากลาง จ.เชียงใหม่ และที่โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย นั้น มีปริมาณฝุ่นขนาดเล็ก หรือ pm10 เกินค่ามาตรฐานแล้ว โดยที่ศาลากลางเชียงใหม่ มีปริมาณ ฝุ่น 130 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร ส่วนที่ โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย อยู่ที่ 144.6 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร จากค่ามาตรฐานที่ 120 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร ส่วนสาเหตุนั้นมาจากสภาพภูมิอากาศ ประกอบกับมีการตรวจพบ hot spot หรือจุดความร้อนที่เกิดจากไฟป่าของประเทศเพื่อนบ้านแถบฝั่งโขงแล้วกระแสลมพัดเข้ามาในพื้นที่บ้านเรา ส่วนปัญหาการเผาในเขตเทศบาลปีนี้มีสถิติตัวเลขการแจ้งเหตุตั้งแต่เดือนมกราคม - 5 มีนาคม 2551 มีจำนวน 30 เรื่อง หลังรับแจ้ง บางเรื่องเข้าไปดำเนินการ ก็ไม่พบเหตุ

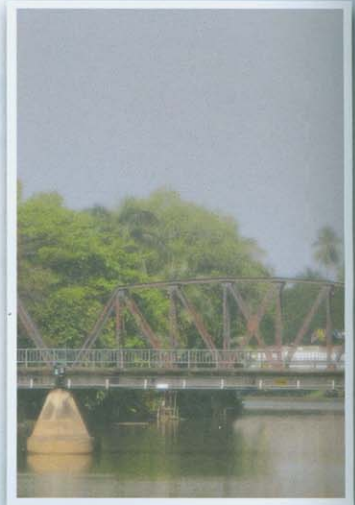

แต่อย่างใด ซึ่งโดยรวมก็ไม่มีปัญหา นอกจากนี้ ทั้ง 4 แขวง ของเทศบาล ก็ยังได้มีการล้างถนน 3 ช่วงเวลาของวัน คือ 05.00 น. , 09.00 น. และ 15.00 น. ส่วนงานดับเพลิงเทศบาลก็ทำการฉีดพ่นน้ำให้ใบไม้ และต้นไม้รอบคูเมือง ช่วงเวลา 05.00 น. ของทุกวัน ทั้งยังรวมถึงสุสาน และพื้นที่โล่งต่างๆ นอกจากนี้ทางเทศบาลเองก็มีสื่อประชาสัมพันธ์จำนวนมาก ที่ได้ประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชน ทั้งเรื่องการหมักใบไม้ ศูนย์รับแจ้งเหตุ ทั้ง 4 แขวงของทางเทศบาล ที่งานดับเพลิงเทศบาลนครเชียงใหม่ หมายเลข 053-234444 และการรณรงค์งดเผา ประชาชนจึงมีความเข้าใจเป็นอย่างดี ส่วนคุณภาพอากาศที่เกินค่ามาตรฐานในช่วงนี้เฉพาะเขตเทศบาลเองมองว่า มาจากควันไอเสียของยานพาหนะ จึงขอแนะนำว่าไม่ติดเครื่องยนต์ทิ้งไว้นาน ผู้ใช้รถควรหมั่นดูแลสภาพรถ โดยเฉพาะรถดีเซล เพื่อช่วยรักษาคุณภาพอากาศในเขตเมืองให้อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน

ส่วนทางด้านของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ก็ได้มีการระดมนักวิชาการและนักวิจัยป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควันด้วยเช่นกัน ภายใต้โครงการ "อากาศสดใสด้วยงานวิจัย มช." โดยได้จัดชุดโครงการหลายโครงการ อาทิ ชุดโครงการนำร่องพัฒนาระบบเฝ้าระวังคุณภาพอากาศในแอ่งเชียงใหม่ ลำพูน , การจัดตั้งศูนย์ประสานและเตือนภัยคุณภาพอากาศภาคเหนือ , โครงการแบ่งขี้เหยื้อหื้อเป็นทุนเพื่อลดการเผาขยะ เพื่อนำของเหลือใช้ต่าง ๆ มาประยุกต์ให้เกิด เป็นต้น

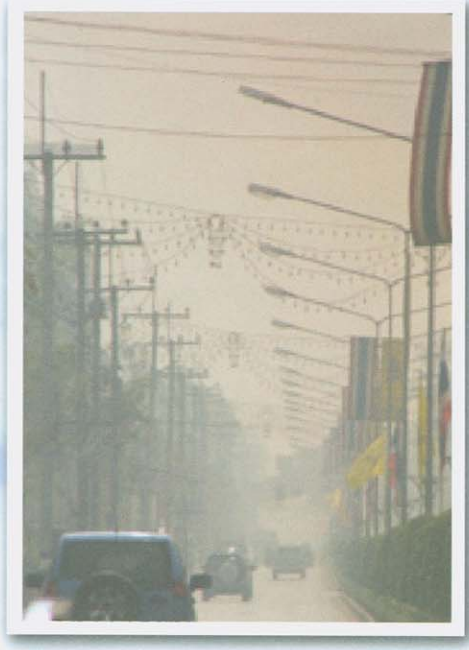

และสำหรับสถานการณ์หมอกควันที่เกิดขึ้น หากเราเลี่ยงไม่ได้จริงๆ ก็ขอแนะนำวิธีปฏิบัติตัวดังนี้ คือ

1. *ปิดประตูหน้าต่างเพื่อมิให้มลพิษเข้ามาสะสมในอาคาร หากมีเครื่องฟอกอากาศหรือเครื่องปรับอากาศที่สามารถกรองอากาศได้ให้เปิดใช้งาน*
2. *ผู้สูงอายุซึ่งมักมีปัญหา โรคหัวใจ โรคปอด โรคหอบหืด รวมทั้งเด็กเล็กที่ภูมิต้านทานยังไม่ดี เป็นกลุ่มเสี่ยง จึงควรงดออกไปทำกิจกรรมนอกอาคาร*
3. *หากมีความจำเป็นต้องไปทำกิจกรรมนอกอาคาร ควรสวมหน้ากากที่สามารถกรองฝุ่นละอองขนาดเล็กได้ หรือใช้ผ้าทบหลายชั้นชุบน้ำให้ชุ่มแล้วปิดจมูกเพื่อกรองฝุ่นละอองขนาดเล็ก*
4. *สวมแว่นตาเพื่อปกป้องดวงตาจากลมและหมอกควัน*
5. *ใช้น้ำเกลือกลั้วคอเพื่อป้องกันอาการเจ็บคอ*
6. *หลีกเลี่ยงการออกกำลังนอกอาคารในช่วงที่มีหมอกควันมาก*
7. *งดการเผาทุกชนิดโดยเด็ดขาด*

จากความร่วมมือร่วมใจของทุกฝ่าย และที่ขาดไม่ได้คือแรงสนับสนุนจากภาคประชาชน จะเป็นส่วนสำคัญยิ่ง ที่ทำให้เราผ่านพ้นวิกฤติปัญหาหมอกควันนี้ไปได้

เกณฑ์ของดัชนีคุณภาพอากาศสำหรับประเทศไทย

AQI	ความหมาย	สีที่ใช้	แนวทางการป้องกันผลกระทบ
0-50	คุณภาพอากาศดี	ฟ้า	ไม่มีผลกระทบต่อสุขภาพ
51-100	คุณภาพปานกลาง	เขียว	ไม่มีผลกระทบต่อสุขภาพ
101-200	มีผลกระทบต่อสุขภาพ	เหลือง	-ผู้ป่วยทางเดินหายใจควรหลีกเลี่ยงการออกกำลังกายนอกอาคาร -บุคคลทั่วไปโดยเฉพาะเด็กและผู้สูงอายุไม่ควรทำกิจกรรมภายนอกอาคารเป็นเวลานาน
201-300	มีผลกระทบต่อสุขภาพมาก	ส้ม	-ผู้ป่วยระบบทางเดินหายใจควรหลีกเลี่ยงกิจกรรมภายนอกอาคาร -บุคคลทั่วไปโดยเฉพาะเด็กและผู้สูงอายุควรจำกัดการออกกำลังกายภายนอกอาคาร
มากกว่า 300	อันตราย	แดง	-บุคคลทั่วไปควรหลีกเลี่ยงการออกกำลังกายนอกอาคาร สำหรับผู้ป่วยระบบทางเดินหายใจ ควรอยู่ภายในอาคาร

ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ มีสถานีตรวจวัดคุณภาพอากาศจำนวน 2 สถานี คือ (35T) ศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่ และ (36T) โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย อำเภอเมือง และสถานีตรวจวัดสภาพอากาศทางอุตุนิยมวิทยาระดับพื้นผิว (เสาสูง 100 เมตร) จำนวน 1 สถานี คือ (M5) ที่สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ อำเภอสันทราย